

Gideon Bolotowsky: Antisemitism och judeförföljelser

I världen finns i dag c:a 14 miljoner judar.

I USA nästan 7 miljoner judar, i Israel drygt 6 miljoner, i Sverige c:a 20.000 och i Finland c:a 1.500.

Fråga: "Judarna är inte en ras även om Hitler försökte göra dem till det. Vad är man om man är jude?"

Svar: "En jude definieras av sin religion och judarna bildar ett folk." En jude kan ha vilken hudfärg som helst. Många judar lever helt sekulärt. Även som sekulär kan judiska traditioner grundade i religionen ha stor vikt för individens judiska identitet. Men en del judar är ju närmast sekulära och en del judar definierade sig t.ex. under den ryska revolutionen som en del av det sovjetryska folket (Trotskij m.fl.).

Fråga: Hur skall vi förklara att just judarna har blivit så utsatta för svåra förföljelser genom årtusendena? Kan det bero på att judarna redan i Babylonien stämplades som syndabockar för saker de inte ansvarade för och att därefter blev det steg för steg den automatiska lösningen då syndabockar behövdes? Svaret gav inget entydigt besked, beror säkert på många saker, har ofta avvikit från andra folkgrupper, avundsjuka samt det judiska folkets sammanhållning genom årtusendena (judarna är det enda antika folk som finns kvar idag)

Fråga: Hur kommer det sig att så gott som alla judar i Finland talar svenska? Svaret var att den stora inflyttningen av judar till Finland skedde på 1800-talet då administrationens språk var svenska. Många av judarna som kom hit var utbildade (tex militärer) och det var naturligt att de lärde sig svenska för att underlätta assimileringen. Det att många talade tysk-besläktad jiddish (ett germanskt språk) underlättade inläringen av svenska.

De judiska soldaterna i Finlands armé (som i fortsättningskriget kämpade som Tysklands vapenbroder):

- de judiska soldaterna (267 st) kämpade lojalt som finska medborgare mot Röda armén (trots det obekväma vapenbrödrskapet med Tyskland), men hade bl.a. egen fältsynagoga vid Svir. Ca 25 judiska soldater stupade, och tre officerare och en lotta tilldelades det tyska Järnkorset (som de vägrade att ta emot).

- självständighetsdagen 6.12.1944 besökte marskalk Mannerheim (då också statschef) synagogan i Hfors för att hedra de stupade judiska soldaterna: Besöket blev samtidigt en utrikespolitisk signal att Finland inte deltagit i holocaust-utrotningen av judarna (som ju då började bli känd).

- denna säregna situation finns beskriven bl.a. i John Simons bok: **Mahdoton sota - kun suomenjuutalaiset taistelivat natsi-Saksan rinnalla** (2017)

Vad var bakgrunden till och betydelsen av Mannerheims besök på den judiska synagogan år 1944?

Det var viktigt och smart att genast efter kriget bjuda in Mannerheim och ur Mannerheims synvinkel var det också viktigt att bygga upp en relation till den judiska minoriteten med tanke på det känsliga samarbetet med tyskarna under kriget.

Fråga: vad visste man under andra världskriget om förintelsen utanför Tyskland? Här avses inte förföljandet av judar, för den saken kände man nog till, utan det systematiska mördandet av judar.

Följdfråga: om de allierade verkligen visste om förintelsen, varför använde de inte vetskapen i större utsträckning i sin krigspropaganda?

(Anekdot: Eisenhower tvingade sina soldater att bese förintelselägren: "om de hittills inte har vetat vad de har kämpat för, så vet de åtminstone nu vad de har kämpat emot")

Svar: Man visste nog om förintelsen (kanske lite oklart beträffande dess omfattning). De allierade såg möjligen besegrandet av Tyskland som det primära, besegrandet av nazismen och antisemitismen som sekundärt. Sovjet var nämligen av tradition starkt antisemitiskt, och Britannien hade sen gammalt sina problem med Palestina-

mandatet. Oklarare är USAs inställning, eftersom där dels fanns en stark judisk lobby, men å andra sidan även starka antisemitiska krafter.

En av finlands veterandiplomater, G.A.Gripenberg, berättar i sina memoarer, publicerade ca 1960, om hur han sommaren 1943 blev skickad till Rom för att tillträda som envoyé vid Den Heliga Stolen. Vatikanen var en av de få platser där diplomater från olika länder fortfarande kunde träffas. Resan går med tåg genom Tyskland, och GAG noterar den splitter nya, luxuösa tågagn han blivit tilldelad. Någonstans på vägen stannar hans tåg för att ge plats åt ett passerande godståg. Genom de överfulla vagnarnas öppna luckor och skjutdörrar ser han "utmärklade, bleka ansikten titta ut med tom blick, tydligen på väg mot öden om vilka mörka rykten även nått Finland" (GAG fritt citerad).

Fråga: Orsak till judarnas utvisning ur Spanien i slutet på 1500:talet.

Svar: utvisningen följde samma skäl som ledde till morernas avlägsnande.

Fråga: Hur gick det för de ca 100.000 judar som mottogs av turkarna från Spanien?

Svar: De hade stor framgång i Turkiet på grund av god skolningsbakgrund och kultur. De har nu senare upplevt Erdogans styre så att de utvandrat i större mängder igen både till Israel och USA.

Fråga: gällde traditionen om judarnas 2000 år långa tradition av läskunnighet också för kvinnor. Vi fick det väntade svaret, vilket var, nej.

Vi ville ha en kommentar om läget i Israel och Palestina. Bolotowsky undvek frågan om palestinierna och koncentrerade sig på den juridiska konflikten.

Ben-Gurion gjorde två misstag. Det ena var att avbryta arbetet på en konstitution, vilket gör högsta domstolens roll till central. Det andra var att han tillät de ortodoxa judarna att befrias från värnplikt. De var då bara c 10000, nu är de omkring en miljon, ofta radikala judar, som talar om hela det gamla Palestina som judarnas hemland.

Fråga: Varför blev svenska bland finska judar huvudspråk

Svar: de första judarna flyttade till Sveaborg som var svenskspråkigt!

Fråga: Judarnas möjligheter att avlägga akademisk examen i Finland inte möjlig före 1918

Svar: Riktigt - man åkte ut till europeiska universitet!

Fråga: Bankirerna Rothschils betydelse

Svar: Betydande

Kommentar : Tysklands historiska betydelse var för Norden mycket stor visavi kultur, musik, teknik och medicin.

Bra bok:

Niall Ferguson:

The House of Rothschild

The Words' Banker

1849-1999